

Justin GRAD:

„N-am regrete“

Justin Grad, neuitatul **Așchiuță** din emisiunile televizate din anii '70, a împlinit venerabila vârstă de 90 de ani. Puțini oameni se pot lăuda cu o asemenea longevitate, dar și mai puțini au farmecul, naturalețea, nonșalanța și vitalitatea lui Justin Grad. A fost unul dintre acei păpușari pentru care meseria era rațiunea lui de a exista. A jucat pe scena de la „Țândărică” – al cărei slujitor devotat a fost până la plecarea din România –, o mulțime de roluri în spectacole de referință ca *Mâna cu cinci degete*, *Ala-bala portocala*, *Eu și materia moartă*, *Cabaretissimo*, *Cele trei neveste ale lui Don Cristobal*, pentru a enumera doar câteva titluri. Agil, inteligent, rafinat, cu mult umor, Justin a cucerit generații întregi de copii, părinți și bunici, înseninând copilăria atât de gri și de searbădă din acei ani. L-am cunoscut la primul lui drum în România, după Revoluție, și m-a cucerit cu tinerețea spiritului, dar și a sufletului. Interviu l-am realizat prin corespondență, rugându-mă de el să se apuce să scrie. Mi-am dorit ca gândurile lui venite de departe să creioneze portretul unui om dedicat acestui gen care a avut vedetele sale. Justin Grad a fost una dintre ele și va rămâne mereu un om modest care iubește România chiar de la depărtare.

Raluca Tulbure: *Au trecut mulți ani de când ai plecat din România și aș vrea, pentru început, să ne spui cine este Justin Grad?*

Justin Grad: „Un om ca tot omul / De soartă ajutat / Ce a avut în teatru / Un rol de jucat.”

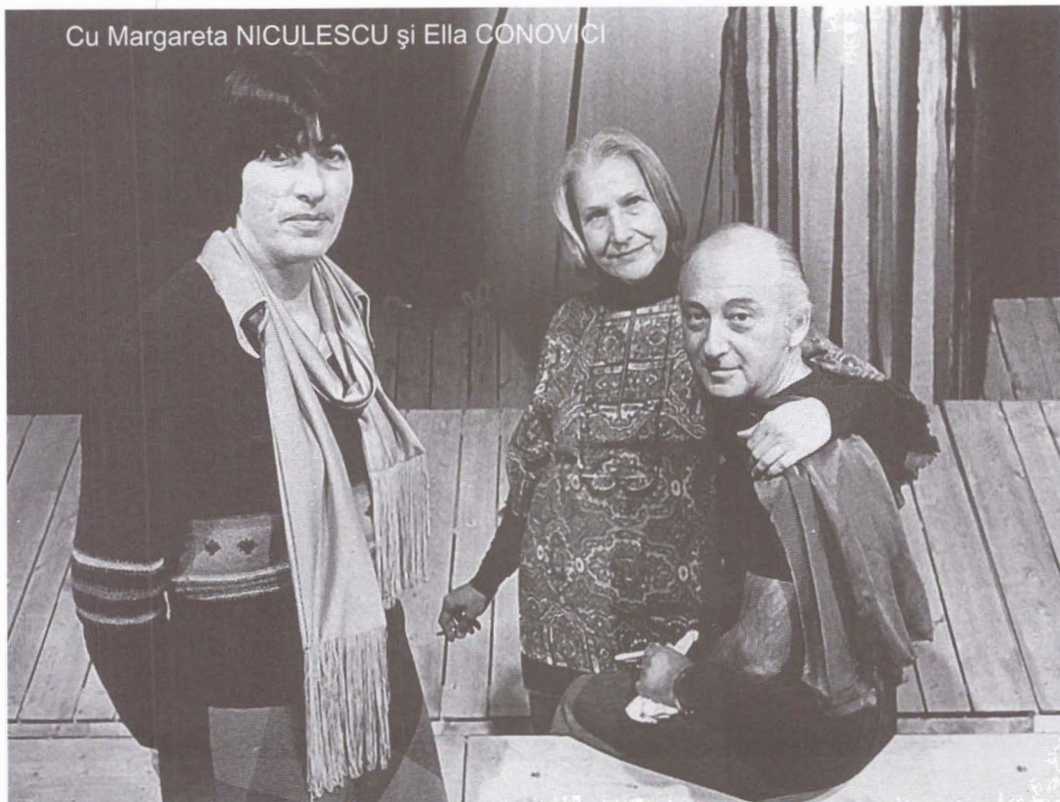
R.T.: *De unde vine el?*

J.G.: Din regiunea dintre Dunăre și mare. La Tulcea m-am născut, școala primară am urmat-o la Babadag, iar liceul – singurul, pe vremea aceea, pe tot județul – la Tulcea. Am avut o copilărie și o adolescență minunate în anii aceia dintre cele două războaie mondiale. Eram o familie unită, nu bogată, dar îndestulată. Nu pot uita verile, când rudele și prietenii veneau să-și petreacă vacanțele la vile ce le aveam pe malul lacului Babadag. S-au dus ca vântul, războiul le-a măturat pe toate. În 1945 eram la București, student la Litere, iar în 1947 am intrat la Institutul de Teatru „I.L. Caragiale”.

R.T.: *Cum ai ajuns la teatrul de păpuși? Când ți-ai dat seama că asta vrei să faci?*

J.G.: La teatrul acesta am ajuns din întâmplare și din nevoie. Am aflat că se căutau interpreți vocali pentru păpuși și m-am prezentat tinerei directoare Margareta Niculescu. La întrebările pe care mi le-a pus am răspuns foarte sincer: nu cunosc acest gen de teatru, n-am văzut niciun spectacol și am venit doar ca interpret vocal ca să-mi măresc veniturile pentru studiile mele de teatru. Am surprins un zâmbet discret în colțul gurii și m-a rugat să trec din nou după ce va lua informații despre mine de la institut. Așa am intrat în teatru, pe post de colaborator. Niciodată nu m-am gândit că aș putea deveni păpușar.

Cu Margareta NICULESCU și Ella CONOVICI

R.T.: *Cum era Teatrul „Țândărică“ când te-ai angajat? Atmosfera, oamenii?*

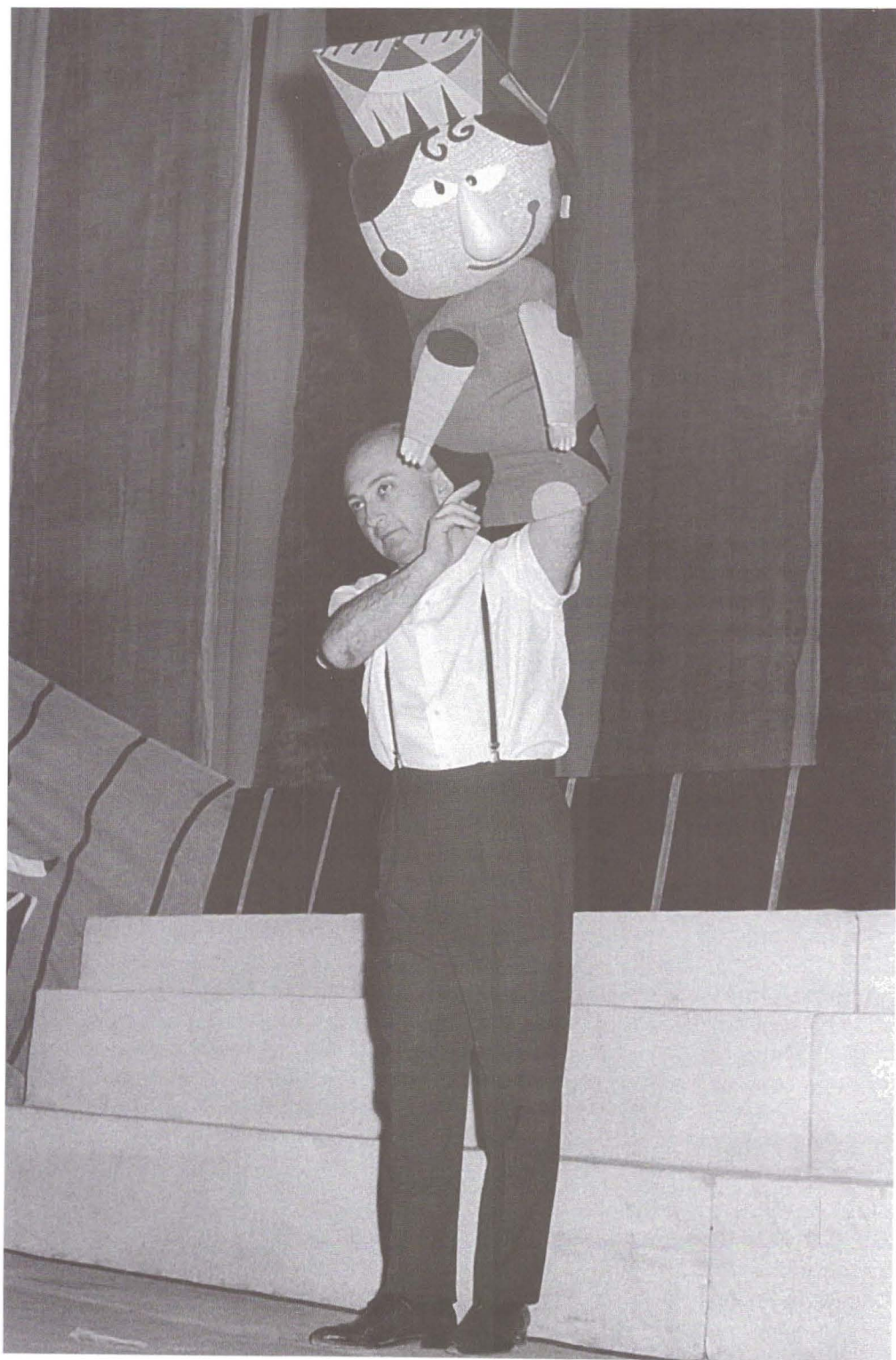
J.G.: Teatrul era un șantier de lucru, în plină efervescență, condus de Margareta Niculescu cu o mână de fier, cu o inteligență scilpitoare, cu o putere de muncă și stăpânire de sine uluitoare. Nu ridica tonul niciodată, dar era, întotdeauna, categorică. Ansamblul în totalitatea lui avea un înalt nivel cultural, se muncea cu plăcere și abnegație pentru reușita teatrului și a valorii lui artistice. La o întâlnire cu marele actor rus Cerkasov, doamna Bulandra l-a întrebat cum se poate realiza un spectacol de valoare și de succes. „Text, actori și regizori de înaltă calificare profesională” – a răspuns. De altfel, asta a fost și deviza Margaretei Niculescu: solicita valori din toate domeniile de activitate. Pascal Bentoiu, Henry Mălineanu compuneau muzică specială ca pentru film. Regizori de ținută: Marietta Sadova, Ginel Teodorescu, Radu Penciulescu, Silviu Purcărete și alții. Când printre actorii teatrului nu se găsea vocea corespunzătoare pentru un rol important, invita vârfuri din teatrul dramatic: Alexandru Giugaru, Ion Finteșteanu, Marcel Anghelescu, Maria Tănase, Stela Popescu ș.a. Și să nu uităm de spectacolele de la 9 jumătate, seara: când teatrele stingeau lumina, la „Țândărică” se aprindea, iar intelectualitatea și tot ce avea mai de preț Bucureștiul își dădea întâlnire la acele spectacole de dans, de muzică și poezie cu Miriam Răducanu, Gigi Căciuleanu, ca să enumăr pe doi dintre ei. Așa a fost perioada „de aur” a Teatrului Țândărică, creată de inventivitatea Margaretei Niculescu.

R.T.: *Ai strâns o mulțime de amintiri despre locuri și întâmplări. Vrei să ne împărtășești câte ceva?*

J.G.: Câtă frunză, câtă iarbă sunt amintirile și întâmplările. Neuitate sunt turneele cu mașina noastră adusă pe comandă din Germania, care a stârnit invidia celorlalte teatre și care ne-a purtat de-a lungul și de-a latul continentelor, ajungând până la Bagdad. Avioanele cu care am zburat peste Atlantic și ne-au trecut peste Himalaia și am poposit pe malurile Gangelui, unde ne-am întâlnit cu Indira Gandhi. Câtă onoare, la Teheran, de a juca în fața perechii imperiale, care după spectacol ne-a felicitat, strângându-ne mâna fiecăruia dintre noi. La Zürich, plăcut impresionat de spectacol, Eugène Ionesco a invitat ansamblul „la un pahar de vin”. La Geneva, Michel Simon a urcat pe scenă să vadă păpușile, la fel ca și Juliette Greco, la Berlin. Se pot, oare, uita toate acestea și multe altele care au mai fost?

R.T.: *Un capitol important al activității din România l-a constituit colaborarea cu TVR. Ai fost, împreună cu Daniela Anencov, una dintre vedetele de atunci. Am crescut și eu alături de atâtea generații de Daniela și Așchiuță. Vorbește-ne puțin de acele timpuri când emisiunile se făceau live.*

J.G.: Televiziunea a solicitat-o pe Ella Conovici, pictor scenograf de mare talent, să demonstreze cum se naște o păpușă. Ea a fost „mama”, „nașa” fiind Margareta Niculescu, care a botezat păpușa *Așchiuță*, iar eu „sufletul”. A apărut o mică zână blondă cu ochi albaștri, mari și veseli, care să-i fie parteneră și prietenă. Timp de 15 ani, am fost bucuria și încântarea multor generații de copii și – nu mi-e rușine să mărturisesc, căci am dovezi – ...și a celor mari. Colaborarea dintre noi a fost uluitoare, iar cenzura care controla textele ne-a lăsat mai liberi, să improvizăm. Ne făceam unul altuia tot felul de șotii, iar reacțiile noastre erau spontane și nu truate, ceea ce dădea un farmec special acestor emisiuni.

O întâmplare care mi-a rămas adânc întipărită în memorie a fost când o fetiță ne-a trimis o scrisoare și o fotografie de-a ei, rugându-ne să o prezentăm în emisiune: „poate mă vede tata și se va întoarce; el nu a vrut copii și ne-a părăsit pe mine și pe mama, când a aflat că voi veni pe lume“. După un timp, am primit fotografia fetei între cei doi părinți!

R.T.: *Da, evident că televiziunea avea puteri magice! Cum ai caracteriza perioada de după plecarea din țară?*

J.G.: A fost o surpriză plăcută! Am fost trimis de teatru în Tahiti, la cererea directoarei Casei de Cultură de pe insulă, ca să formez o echipă de păpușari din funcționarii instituției. Cu echipa astfel formată am pus în scenă spectacole de succes pe care le-am jucat în Insulele Marchize, în Bora-Bora, culminând cu Festivalul „Atlanticii de Sud“ din Noua Zeelandă. Timpul a trecut minunat în acest peisaj exotic și după patru ani am ajuns în Norvegia, cu un nou contract, jucând *Peer Gynt* în regia Margaretei Niculescu. Am făcut turnee superbe, înconjurând Norvegia de patru ori: am admirat fiordurile, cirezile de reni pe câmpurile albe ale Laponiei, am cunoscut nopțile albe și am ajuns în cel mai nordic punct al țării, Kirkenes, în Oceanul Înghețat de Nord. Au mai trecut doi ani și alți doi la Paris, unde fosta mea directoare de scenă Renée George Silviu încerca să facă un teatru. N-a reușit însă! În 1983, am avut un contract la Tel Aviv, de unde nu am mai revenit decât după Revoluție. Eu nu am plecat cu gândul să nu mă mai întorc. Chiria garsonierei mele, telefonul și procentul de 12% din salariu au fost achitate la zi. Când prietenii mei mi-au spus: „Rămâi acolo unde ești, situația în țară e dezastruoasă și n-ai să te mai poți acomoda după anii petrecuți dincolo, de cealaltă parte a cortinei“.

R.T.: *Există persoane care ți-au influențat cariera și pe care ai vrea să le amintești?*

J.G.: Da, au existat. Renée George Silviu, cea care mi-a pus meseria în mână, și Margareta Niculescu care m-a promovat, urmărindu-mi munca, perseverența, calitățile artistice și dragostea, care a venit treptat pentru acest gen de teatru.

R.T.: *Alături de maestrul Radu Beligan, ești unul dintre cei mai longevivi actori români. Dacă ar trebui să dai o definiție sau să-ți caracterizezi cei 90 de ani de viață ce ai spune?*

J.G.: Minunați! Repetând cuvintele maestrului aș spune vieții: **Îți mulțumesc!**

R.T.: *Regrete?*

J.G.: N-am regrete! Nu cred că în teatrul mare aș fi putut călători atâta, văzând o lume întreagă, și nu aș fi fost bucuria celor mici și celor mari ca-n Teatrul de Păpuși „Țândărică“.

Eu regret, ca un reporter conștiincios ce mă aflu, că nu am putut sta față în față cu Justin și că am vorbit doar la distanță, cu un partener invizibil. Și mai regret ceva: că nu l-am văzut decât la televizor și că l-am cunoscut mult prea târziu, după ce încheiase o carieră plină de succes în slujba copilăriei.